

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====

રમેશ કુમાર

વિ.

નેશનલ ઇન્સ્યોરન્સ કંપની લિ. અને અન્ય

ઓગસ્ટ ૧૭, ૨૦૦૧

[એ.પી. મિશ્રા અને યુ.સી. બેનર્જી, ન્યાયમૂર્તિઓ.]

મોટર વ્હીકલ એક્ટ ૧૯૩૮/મોટર વ્હીકલ એક્ટ ૧૯૮૮ (૧૯૯૪ માં સુધારાયેલ મુજબ)–કલમ ૮૫/કલમ ૧૪૭.

વળતર-વીમા કંપનીની જવાબદારી-માલસામાનના વાહનમાં મુસાફરી કરતા માલના માલિક અથવા તેના પ્રતિનિધિઓ સહિત મૃત મુસાફરોની મૃત્યુ અથવા શારીરિક ઈજાને કારણે-ત્રણ શ્રેણીઓ હેઠળ જવાબદારી-પ્રથમ ૧૯૬૯ માં સુધારાયેલ મુજબ ૧૯૩૮ ના અધિનિયમ હેઠળ-બીજી ૧૯૯૪ માં તેના સુધારા પહેલાં ૧૯૮૮ ના અધિનિયમ હેઠળ-ત્રીજી ૧૯૯૪ માં તેના સુધારા

મુજબ ૧૯૮૮ ના અધિનિયમ હેઠળ-બે શ્રેણીના કેસો સાથે કામ કરવામાં આવ્યું-ઠેરવવામાં આવેલ કે, પ્રથમ શ્રેણીના કેસો હેઠળ કલમ ૯૫(૧)(બી) ની શરત (૧) અને (૨) હેઠળ વીમા કંપની જવાબદાર નથી કારણ કે સામેલ વાહન માલસામાનનું વાહન છે-જવાબદારી માલસામાનના વાહનના માલિક પર રહે છે-ત્રીજી શ્રેણીના કેસો હેઠળ દાવો માત્ર માલિક અથવા તેના પ્રતિનિધિઓ સુધી મર્યાદિત છે અને મફત મુસાફરો માટે નહીં-આમ, કલમ ૧૪૭(૧)(૧) અને (૨) હેઠળ વીમા કંપની માત્ર માલિક અથવા તેના પ્રતિનિધિઓ માટે જ જવાબદાર છે-બીજી શ્રેણીના કેસો અલગથી નક્કી કરવામાં આવેલ.

ભારતનું બંધારણ ૧૯૫૦ અનુચ્છેદ ૧૩૬-નવી દલીલ-ઉઠાવવી-ઠેરવવામાં આવેલ કે, જ્યાં સુધી દલીલમાં પાયો નાખવામાં ન આવે ત્યાં સુધી ઉઠાવી શકાય નહીં.

આ બાબતોમાં, સંકળાયેલો સામાન્ય પ્રશ્ન માલસામાનના વાહનમાં મુસાફરી કરતી વખતે મફત મુસાફરો, માલિક અથવા તેના પ્રતિનિધિઓના મૃત્યુ અથવા ઈજાને કારણે મોટર વ્હીકલ એક્ટ હેઠળ વીમા કંપની દ્વારા વળતરની ચૂકવણીની જવાબદારી અંગેનો હતો. અપીલ પર, કેસોને ત્રણ શ્રેણીઓ હેઠળ વર્ગીકૃત કરવામાં આવ્યા હતા, પ્રથમ શ્રેણી ૧૯૬૯ માં સુધારાયેલ મુજબ મોટર વ્હીકલ એક્ટ ૧૯૩૯ હેઠળ ઉદ્ભવી હતી, બીજી શ્રેણી ૧૯૯૪ માં તેના સુધારા પહેલા મોટર વ્હીકલ એક્ટ, ૧૯૮૮ હેઠળ અને ત્રીજી શ્રેણી ૧૯૯૪ માં તેના

સુધારા મુજબ મોટર વ્હીકલ એક્ટ, ૧૯૮૮ હેઠળ. વર્તમાન અપીલો હેઠળ પ્રથમ અને ત્રીજી શ્રેણીના કેસો સાથે કામ કરવામાં આવ્યું હતું.

પ્રથમ શ્રેણીના કેસો હેઠળના દાવેદારોએ દલીલ કરી હતી કે સામેલ વાહન માલસામાનનું વાહન હોવા છતાં મોટર વ્હીકલ એક્ટ, ૧૯૩૯ ની કલમ ૯૫(૧) (બી) ની શરત (૧) અને (૨) હેઠળ વળતર ચૂકવવા વીમા કંપની જવાબદાર છે. પરંતુ વીમા કંપનીએ તેમની જવાબદારીનો ઇનકાર કર્યો હતો. ત્રીજી શ્રેણીના કેસો હેઠળના દાવેદારોએ દલીલ કરી હતી કે, મોટર વ્હીકલ એક્ટ, ૧૯૮૮ ની કલમ ૧૪૭(૧)(૧) અને (૨) હેઠળ વળતર ચૂકવવા વીમા કંપની જવાબદાર છે.

અપીલોનો નિકાલ કરતા, આ કોર્ટે ઠેરવેલ કે:

૧.૧ પ્રથમ શ્રેણીના કેસો હેઠળ એટલે કે ૧૯૩૯ ના અધિનિયમ હેઠળ ઉદ્ભવતા કેસોમાં, વીમા કંપની માલસામાનના વાહનમાં મુસાફરી કરતા માલના માલિક અથવા તેના પ્રતિનિધિઓ સહિત મૃત મુસાફરોના મૃત્યુ અથવા શારીરિક ઈજાના કારણે દાવેદારોને વળતર ચૂકવવા માટે જવાબદાર નથી. જવાબદારી માલસામાનના વાહનના માલિક પર છે. [૬૮૪-સી, ડી]

મદ્દવ્વા (શ્રીમતી) અને અન્ય વિ. ઓરિએન્ટલ ઇન્સ્યોરન્સ કંપની લિ. અને અન્ય, [૧૯૯૯] ૧ એસ.સી.સી. ૪૦૩, પર આધાર રાખવામાં આવેલ.

૧.૨ જો વીમા કંપનીએ આવા વળતર પેટે આંશિક અથવા સંપૂર્ણ ચૂકવણી કરી હોય, તો તે દાવેદાર પાસેથી વસૂલ કરવામાં આવશે નહીં પરંતુ વીમા કંપની દ્વારા માલિકો પાસેથી વસૂલ કરવાપાત્ર છે. જો દાવેદારો દ્વારા કોઈપણ જામીનગીરી આપીને રકમ પાછી ખેંચી લેવામાં આવી હોય, તો સદર જામીનગીરી મુક્ત કરવામાં આવશે. જો દાવેદાર દ્વારા કોઈ ચૂકવણી કરવામાં આવી ન હોય, તો વાહનોના માલિકોએ આજથી ત્રણ મહિનાની મુદતની અંદર દાવેદારને વળતર ચૂકવવું જોઈએ. [૬૮૪-ડી, ઈ]

૨.૧ મોટર વ્હીકલ એક્ટ ૧૯૮૮ ની કલમ ૧૪૭ (૧)(૧) અને (૨) વીમા કંપનીને માલિક અને તેના પ્રતિનિધિ તેમજ માલસામાનના વાહનમાં મુસાફરી કરતા મફત મુસાફરો બંને માટે વળતર ચૂકવવા માટે જવાબદાર ઠેરવે છે. પરંતુ ત્રીજી શ્રેણીના કેસો હેઠળ દાવેદારોએ તેમનો દાવો માત્ર માલસામાનના વાહનમાં મુસાફરી કરતા માલિક અથવા તેના પ્રતિનિધિઓ માટે સીમિત રાખ્યો છે અને મફત મુસાફરો માટે નહીં. તેથી, વીમા કંપની માલસામાનના વાહનમાં મુસાફરી કરતા મૃતક અથવા ઘાયલ વ્યક્તિઓ માટે વળતર ચૂકવવા માટે જવાબદાર છે, જેઓ કાં તો માલિક અથવા તેમના પ્રતિનિધિઓ હતા. [૬૮૪- જી, એચ; ૬૮૫-સી]

ન્યુ ઇન્ડિયા એશ્યોરન્સ કંપની લિ. સતપાલ સિંહ અને અન્ય, [૨૦૦૦]
૧ એસ.સી.સી. ૨૩૭, પર આધાર રાખવામાં આવેલ.

૨.૨ ચૂકવેલ ન હોય તેવું કોઈપણ વળતર અથવા તેનો ભાગ વીમા કંપની દ્વારા આ હુકમના આઠ અઠવાડિયાની અંદર દાવેદારને ચૂકવવામાં આવશે. જામીનગીરી આપવા પર વીમા કંપની દ્વારા જમા કરવામાં આવેલ રકમ દાવેદાર દ્વારા પાછી ખેંચી લેવા પર, આવી જામીનગીરી મુક્ત કરવામાં આવે છે. [૬૮૫-ડી]

૨.૩ વર્તમાન કેસોમાં, એક દલીલ ઉઠાવવામાં આવી હતી કે મુસાફરી કરનારા વ્યક્તિઓ ખરેખર માલના માલિકો હતા કે નહીં. માત્ર એવા કિસ્સાઓમાં કે જ્યાં ટ્રિબ્યુનલ દ્વારા નોંધવામાં આવે છે કે તેઓ માલિકો ન હતા, ત્યાં વીમા કંપની સફળ થઈ શકે છે કે તેઓ ચૂકવણી કરવા માટે જવાબદાર નથી. કોઈપણ સંજોગોમાં જો વીમા કંપનીએ આવો કોઈ મુદ્દો ઉઠાવ્યો ન હોય તો તેમને હવે તે ઉઠાવવાની મંજૂરી આપી શકાય નહીં. જ્યાં સુધી આવો મુદ્દો ઉઠાવવામાં ન આવ્યો હોય, દલીલમાં પાયો નાખવામાં ન આવ્યો હોય, અને જો ટ્રિબ્યુનલ દ્વારા નિર્ણય લેવામાં ન આવ્યો હોય, ત્યારબાદ જો હાઈકોર્ટ સમક્ષ કોઈ કારણ ઉઠાવવામાં આવે છતાં નિર્ણય લેવામાં ન આવે તો કેસને રિમાન્ડ કરવાની શક્યતા હોઈ શકે છે, અન્યથા તેને ઉઠાવવાની મંજૂરી આપી શકાય નહીં. [૬૮૫-ઈ-એફ]

સિવિલ અપેલેટ અધિકારક્ષેત્ર : સિવિલ અપીલ નં. ૫૦૧૦/૧૯૯૯.

હિમાચલ પ્રદેશ હાઈકોર્ટના એફ.એ.ઓ. નં. ૧૭૬/૯૦ માં પસાર કરવામાં આવેલ તારીખ ૧૨.૦૬.૯૮ ના ચુકાદા અને હુકમમાંથી.

સાથે

સિવિલ અપીલ નં. ૫૦૫૧/૧૯૯૯, સિવિલ અપીલ નં. ૬૨૩/૧૯૯૭,
સિવિલ અપીલ નં. ૪૦/૧૯૮૬, સિવિલ અપીલ નં. ૫૪૫૭/૨૦૦૧, સિવિલ
અપીલ નં. ૫૪૫૮/૨૦૦૧, સિવિલ અપીલ નં. ૩૩૯૩-૩૩૯૫/૧૯૯૬,
સિવિલ અપીલ નં. ૧૦૮૪૬-૧૦૮૫૦/૧૯૯૬, સિવિલ અપીલ નં.
૫૪૫૯/૨૦૦૧, સિવિલ અપીલ નં. ૫૪૬૦/૨૦૦૧, સિવિલ અપીલ નં.
૯૫૦-૯૫૭/૧૯૯૯; સિવિલ અપીલ નં. ૧૦૯૦/૧૯૯૯, સિવિલ અપીલ
નં. ૫૨૧/૧૯૯૩, સિવિલ અપીલ નં. ૫૨૨/૧૯૯૩, સિવિલ અપીલ નં.
૫૨૩/૧૯૯૩, સિવિલ અપીલ નં. ૫૪૬૧-૬૨/૨૦૦૧, સિવિલ અપીલ નં.
૧૨૪૯/૧૯૯૯, સિવિલ અપીલ નં. ૧૨૫૩/૧૯૯૯, સિવિલ અપીલ નં.
૧૨૫૫/૧૯૯૯, સિવિલ અપીલ નં. ૧૨૫૪/૧૯૯૯, સિવિલ અપીલ નં.
૧૨૫૧/૧૯૯૯, સિવિલ અપીલ નં. ૧૨૫૨/૧૯૯૯, સિવિલ અપીલ નં.
૫૪૬૩/૨૦૦૧, સિવિલ અપીલ નં. ૬૫૪૨/૧૯૯૪, સિવિલ અપીલ નં.
૬૫૪૩/૧૯૯૪, સિવિલ અપીલ નં. ૬૫૪૪/૧૯૯૪, સિવિલ અપીલ નં.
૬૫૪૫/૧૯૯૪, સિવિલ અપીલ નં. ૫૩૮૫/૨૦૦૧, સિવિલ અપીલ નં.
૧૬૭૯૩-૧૬૭૯૬/૧૯૯૬, સિવિલ અપીલ નં. ૨૨૯/૧૯૯૯, સિવિલ
અપીલ નં. ૫૩૮૬-૫૪૧૦/૨૦૦૧, સિવિલ અપીલ નં. ૫૪૧૧-
૧૬/૨૦૦૧, સિવિલ અપીલ નં. ૫૪૧૭/૨૦૦૧, સિવિલ અપીલ નં.
૫૪૧૮-૨૭/૨૦૦૧, સિવિલ અપીલ નં. ૪૪૫૮/૧૯૯૯, સિવિલ અપીલ
નં. ૫૨૨૩/૨૦૦૦, સિવિલ અપીલ નં. ૫૪૨૮-૩૨/૨૦૦૧, સિવિલ

અપીલ નં. ૧૬૯૭/૧૯૯૯, સિવિલ અપીલ નં. ૫૪૩૩-૪૪/૨૦૦૧, સિવિલ અપીલ નં. ૬૨૩૭/૧૯૯૭, સિવિલ અપીલ નં. ૨૭૨-૭૭/૧૯૯૯, સિવિલ અપીલ નં. ૫૪૪૫-૫૦ અને ૫૪૫૦એ/૨૦૦૧, સિવિલ અપીલ નં. ૫૪૫૧-૫૨/૨૦૦૧, સિવિલ અપીલ નં. ૫૪૫૩-૫૬/૨૦૦૧, સિવિલ અપીલ નં. ૩૮૪૩/૨૦૦૦, સિવિલ અપીલ નં. ૫૪૬૪/૨૦૦૧, સિવિલ અપીલ નં. ૫૪૬૫/૨૦૦૧, સિવિલ અપીલ નં. ૬૭૫૫/૧૯૯૯, સિવિલ અપીલ નં. ૫૪૬૬-૬૭/૨૦૦૧, સિવિલ અપીલ નં. ૫૪૬૮-૬૯/૨૦૦૧.

હાજર પક્ષકારો માટે જિતેન્દ્ર શર્મા, પી.પી. મલ્હોત્રા, રામા જોઈસ, અશોક કુમાર ગુપ્તા, કે.કે. જૈન, પ્રમોદ દયાલ, આનંદ પદ્મનાભન, સુશ્રી લિપિકા શર્મા, એસ.કે. પોલ, સુશ્રી ઇન્દિરા સાહની, કિશોર રાવત, એમ.કે. દુઆ, સુનીલ કપૂર, શૈલેન્દ્ર શર્મા, સુશ્રી રેખા પક્ષી, સુશ્રી પંકજ બાલા વર્મા, સુશ્રી કિરણ સૂરી, સંજીવ દાસ, પરમાનંદ ગૌર, સુશ્રી મીનાક્ષી વિજ, એન.એમ. પોપલી, સુશ્રી વૃંદા ધર, ટી.સી. શર્મા, જોય બસુ, બી.કે. સતીજા, જય સાવલા, કે.કે. મોની, રોમી ચાકો, રાજીવ મહેતા, અનિલ સિંહા, નરેશ કે. શર્મા, ઉમેશ ભગવત, એચ.એ. રાયચુરા, મહાબીર સિંહ, રાજીવ નંદા, સુશ્રી નીરા ગુપ્તા, ડી.બી.આર. વોહરા, એસ.એન. ભટ્ટ, એન.પી.એસ. પનવાર, ડી.પી. ચતુર્વેદી, ઉદય ગુપ્તા, વિનીત કુમાર, ડો. કે.એસ. ચૌહાણ, જે.એસ. અત્રી, એસ. શ્રીનિવાસન, સુશ્રી બી. સુનીતા રાવ, વી.બી. સહ્યા, સુનીલ કુમાર જૈન, વિજય હંસારિયા, ગુડવિલ ઇન્દીવર, અરવિંદ કુમાર, સુશ્રી લક્ષ્મી, અરવિંદ, શ્રી સુનીલ ગુપ્તા, સુશ્રી બિનુ તમટા, રાજેશ સક્સેના, અનિલ કુમાર સાંગલ, અનુરાગ પાંડે, વી.ડી. ખન્ના, કે.

શારદા દેવી, એસ.સી. પટેલ, એમ.ટી. જ્યોર્જ, ડો. સુશીલ બલવાડા, સૂર્ય કાંત, બી.ડી. શર્મા, જાવેદ મહમુદ રાવ, ઇ.સી. વિદ્યા સાગર, કે. ખુલ્લર, આર.સી. કોહલી, એ.વી. પક્ષી, પી. નરસિમ્હન, સુશ્રી બિરાજ તિવારી, ઉમા દત્તા, સી.એસ. અશ્રી, એમ.કે.ડી. નમ્બૂદિરી, સંજીવ મલ્હોત્રા, જે.આર. મિધા, એસ. ઘોષ, સી.પી. પાંડે, અજિત પુડુસેરી, કે.એલ. નંદવાણી, વિપિન નંદવાણી (દેબાશિષ મિશ્રા માટે), એચ. વાહી અને સુશ્રી મીનાક્ષી વિજ.

કોર્ટનો ચુકાદો ન્યાયમૂર્તિ મિશ્રા દ્વારા આપવામાં આવેલ.

મિશ્રા, ન્યાયમૂર્તિ. રજા મંજૂર કરવામાં આવે છે.

કેસોના ઉપરોક્ત સેટને ત્રણ શ્રેણીઓમાં વર્ગીકૃત કરવામાં આવ્યા છે, જે મોટર વ્હીકલ એક્ટ હેઠળ વીમા કંપની દ્વારા વળતરની ચૂકવણીની જવાબદારી અંગે સામાન્ય પ્રશ્ન ઉભા કરે છે.

શ્રેણી ૧

સિવિલ અપીલ નં. ૫૦૧૦/૧૯૯૯, સિવિલ અપીલ નં. ૫૦૫૧/૧૯૯૯, સિવિલ અપીલ નં. ૬૨૩/૧૯૯૭, સિવિલ અપીલ નં. ૪૦/૧૯૮૬, સિવિલ અપીલ નં. ૫૪૫૭/૨૦૦૧ (એસએલપી (સી) ૨૦૩૧૨/૧૯૯૭ માંથી ઉદ્ભવતી), સિવિલ અપીલ નં. ૫૪૫૮/૨૦૦૧ (એસએલપી (સી) ૨૦૩૧૩/૧૯૯૭ માંથી ઉદ્ભવતી), સિવિલ અપીલ નં. ૩૩૯૩-૩૩૯૫/૧૯૯૬, સિવિલ અપીલ નં. ૧૦૮૪૬-૧૦૮૫૦/૧૯૯૬,

સિવિલ અપીલ નં. ૫૪૫૯/૨૦૦૧ (એસએલપી (સી) ૧૩૯૫૪/૨૦૦૦ માંથી ઉદ્ભવતી), સિવિલ અપીલ નં. ૫૪૬૦/૨૦૦૧ (એસએલપી (સી) ૧૪૮૫૫/૨૦૦૦ માંથી ઉદ્ભવતી), સિવિલ અપીલ નં. ૯૫૦-૯૫૭/૧૯૯૯, સિવિલ અપીલ નં. ૧૦૯૦/૧૯૯૯, સિવિલ અપીલ નં. ૫૨૧/૧૯૯૩, સિવિલ અપીલ નં. ૫૨૨/૧૯૯૩, સિવિલ અપીલ નં. ૫૨૩/૧૯૯૩, સિવિલ અપીલ નં. ૫૪૬૧-૬૨/૨૦૦૧ (એસએલપી (સી) ૧૫૫૫૪-૧૫૫૫૫/૨૦૦૦ માંથી ઉદ્ભવતી), સિવિલ અપીલ નં. ૧૨૪૯/૧૯૯૯, સિવિલ અપીલ નં. ૧૨૫૩/૧૯૯૯, સિવિલ અપીલ નં. ૧૨૫૫/૧૯૯૯, સિવિલ અપીલ નં. ૧૨૫૪/૧૯૯૯, સિવિલ અપીલ નં. ૧૨૫૧/૧૯૯૯, સિવિલ અપીલ નં. ૧૨૫૨/૧૯૯૯, સિવિલ અપીલ નં. ૫૪૬૩/૨૦૦૧ (એસએલપી (સી) ૩૯૩૮/૧૯૯૬ માંથી ઉદ્ભવતી), સિવિલ અપીલ નં. ૬૫૪૨/૧૯૯૪, સિવિલ અપીલ નં. ૬૫૪૩/૧૯૯૪, સિવિલ અપીલ નં. ૬૫૪૪/૧૯૯૪, અને સિવિલ અપીલ નં. ૬૫૪૫/૧૯૯૪.

શ્રેણી ૨

સિવિલ અપીલ નં. ૫૩૮૫/૨૦૦૧ (એસએલપી (સી) ૯૮૭૩/૨૦૦૦ માંથી ઉદ્ભવતી), સિવિલ અપીલ નં. ૧૬૭૯૩-૧૬૭૯૬/૧૯૯૬, સિવિલ અપીલ નં. ૨૨૯/૧૯૯૯, સિવિલ અપીલ નં. ૫૩૮૬-૫૪૧૦/૨૦૦૧ (એસએલપી (સી) ૪૦૯૮-૪૧૨૨/૨૦૦૧ માંથી ઉદ્ભવતી), સિવિલ અપીલ નં. ૫૪૧૧-૧૬/૨૦૦૧ (એસએલપી (સી) ૧૧૪૨૭-

૧૧૪૩૨/૨૦૦૧ માંથી ઉદ્ભવતી), સિવિલ અપીલ નં. ૫૪૧૭/૨૦૦૧ (એસએલપી (સી) ૧૧૭૬૦/૨૦૦૧ માંથી ઉદ્ભવતી), સિવિલ અપીલ નં. ૫૪૧૮-૨૭/૨૦૦૧ (એસએલપી (સી) ૧૦૯૩૮-૧૦૯૪૭/૨૦૦૦ માંથી ઉદ્ભવતી), સિવિલ અપીલ નં. ૪૪૫૮/૧૯૯૯, સિવિલ અપીલ નં. ૫૨૨૩/૨૦૦૦, સિવિલ અપીલ નં. ૫૪૨૮-૩૨/૨૦૦૧ (એસએલપી (સી) ૧૨૮૮૯-૯૩/૨૦૦૧ માંથી ઉદ્ભવતી), સિવિલ અપીલ નં. ૧૬૯૭/૧૯૯૯, સિવિલ અપીલ નં. ૫૪૩૩-૪૪/૨૦૦૧ (એસએલપી (સી) ૧૨૬૨૭-૩૮/૨૦૦૦ માંથી ઉદ્ભવતી), સિવિલ અપીલ નં. ૬૨૩૭/૧૯૯૭, સિવિલ અપીલ નં. ૨૭૨-૭૭/૧૯૯૯, સિવિલ અપીલ નં. ૫૪૪૫-૫૦/૨૦૦૧ (એસએલપી (સી) ૮૧૧૬-૨૨/૨૦૦૧ માંથી ઉદ્ભવતી), સિવિલ અપીલ નં. ૫૪૫૧-૫૨/૨૦૦૧ (એસએલપી (સી) ૬૯૫૬-૫૭/૨૦૦૧ માંથી ઉદ્ભવતી), સિવિલ અપીલ નં. ૫૪૫૩-૫૬/૨૦૦૧ (એસએલપી (સી) ૧૦૪૧૯-૨૨/૨૦૦૧ માંથી ઉદ્ભવતી), અને સિવિલ અપીલ નં. ૩૮૪૩/૨૦૦૦.

શ્રેણી ૩

સિવિલ અપીલ નં. ૫૪૬૪/૨૦૦૧ (એસએલપી (સી) ૩૪૦૮/૨૦૦૧ માંથી ઉદ્ભવતી), સિવિલ અપીલ નં. ૫૪૬૫/૨૦૦૧ (એસએલપી (સી) ૩૪૦૯/૨૦૦૧ માંથી ઉદ્ભવતી), સિવિલ અપીલ નં. ૬૭૫૫/૧૯૯૯, સિવિલ અપીલ નં. ૫૪૬૬-૬૭/૨૦૦૧ (એસએલપી (સી) ૮૭૬૫-

૬૬/૨૦૦૧ માંથી ઉદ્ભવતી), અને સિવિલ અપીલ નં. ૫૪૬૮-૬૯/૨૦૦૧ (એસએલપી (સી) ૯૮૯૨-૯૩/૨૦૦૧ માંથી ઉદ્ભવતી).

પ્રથમ શ્રેણીના કેસો મોટર વ્હીકલ એક્ટ, ૧૯૩૯ (ત્યારપછી 'જૂનો અધિનિયમ' તરીકે ઉલ્લેખિત) માંથી ઉદ્ભવે છે. આ શ્રેણી માટે ઉઠાવવામાં આવેલો પ્રશ્ન એ છે કે:

"શું વીમા કંપની સદર અધિનિયમની કલમ ૯૫ હેઠળ માલસામાનના વાહનમાં મુસાફરી કરતા માલના માલિક અથવા તેના પ્રતિનિધિ સહિત મૃત મુસાફરોના મૃત્યુ અથવા શારીરિક ઈજાના કારણે વળતર ચૂકવવા માટે જવાબદાર છે?"

બીજી શ્રેણીના કેસો મોટર વ્હીકલ એક્ટ, ૧૯૮૮ (ત્યારપછી 'નવો અધિનિયમ' તરીકે ઉલ્લેખિત) માં ૧૯૯૪ ના સુધારા પહેલા ઉદ્ભવે છે. આ શ્રેણીમાં પણ આવો જ પ્રશ્ન ઉઠાવવામાં આવ્યો છે. ત્રીજી શ્રેણીના કેસો પણ નવા અધિનિયમ હેઠળ ઉદ્ભવે છે પરંતુ ૧૯૯૪ ના અધિનિયમ નં. ૫૪ દ્વારા તેના સુધારા પછી. આ શ્રેણીમાં પણ આવો જ પ્રશ્ન ઉઠાવવામાં આવ્યો છે.

આમ આ તમામ કેસોમાં ઉઠાવવામાં આવેલો પ્રશ્ન વીમા કંપનીની જવાબદારી વિશેનો છે, માલસામાનના વાહનમાં મુસાફરી કરતી વખતે મૃત્યુ અથવા શારીરિક ઈજાના કારણે ઉપરોક્ત ક્ષેત્ર હેઠળ આવતા દાવેદારોને વળતર ચૂકવવા અંગેનો. અમે આ ચુકાદા દ્વારા અનુક્રમે શ્રેણી એક અને ત્રણ હેઠળ આવતા કેસોના જૂથનો નિકાલ કરી રહ્યા છીએ. જ્યાં સુધી શ્રેણી બે હેઠળ

આવતા કેસોનો સંબંધ છે, અમે તેનો અલગ ચુકાદા અને હુકમ દ્વારા નિકાલ કરીશું.

શ્રેણી એકના કેસો એવા છે જેમાં માલિકો અથવા તેના પ્રતિનિધિ અથવા મૃત મુસાફરોના મૃત્યુ અથવા શારીરિક ઈજાના કારણે દાવેદારો દ્વારા દાવાની અરજી દાખલ કરવામાં આવી છે. આ તમામ કેસોમાં દાવેદારે જૂના અધિનિયમ હેઠળ ૧૯૬૯ માં તેના સુધારા પછી કલમ ૯૫(૧)(બી)(૧) અને શરત (૨) હેઠળ વળતરનો દાવો કર્યો હતો. રજૂઆત એવી છે કે, અકસ્માતમાં સામેલ વાહન માલસામાનનું વાહન છે તે ધ્યાનમાં લીધા વિના વળતર ચૂકવવા માટે વીમા કંપની જવાબદાર છે. બીજી બાજુ વીમા કંપની માટે રજૂઆત એ છે કે જૂના અધિનિયમની કલમ ૯૫ માં ઉપયોગમાં લેવાયેલી ભાષાને ધ્યાનમાં રાખીને, માલસામાનના વાહન દ્વારા મુસાફરી કરતા મુસાફરો માટે તેઓ જવાબદાર નથી. આ શ્રેણી હેઠળના કેસોએ અમને લાંબા સમય સુધી અટકાવવાની જરૂર નથી કારણ કે મલ્ટિપ્લા (શ્રીમતી) અને અન્ય વિ. ઓરિએન્ટલ ઇન્સ્યોરન્સ કંપની લિ. અને અન્ય, [૧૯૯૯] ૧ એસ.સી.સી. ૪૦૩ ના કેસમાં આ પ્રશ્ન સીધો ઉઠાવવામાં આવ્યો છે અને નક્કી કરવામાં આવ્યો છે. આ કેસમાં અકસ્માતો ૧૯૭૧ અને ૧૯૮૫ વચ્ચેના સમયગાળા માટેના હતા. આ કોર્ટે ઠેરવ્યું કે, માલસામાનના વાહનમાં મુસાફરી કરતા માલના માલિક અથવા તેના પ્રતિનિધિ સહિત મૃત મુસાફરોના કેસોમાં કોઈપણ નુકસાન માટે વીમા કંપની જવાબદાર નથી. તેથી આ ઘોષણાના આધારે પ્રથમ શ્રેણીના કેસોનો નિકાલ કરવામાં આવે છે કે આવા વ્યક્તિઓના દાવેદારોને વળતર ચૂકવવાની જવાબદારી વીમા કંપની

પર નથી પરંતુ માલસામાનના વાહનના માલિક પર છે. જો વીમા કંપનીએ આવા વળતર પેટે આંશિક અથવા સંપૂર્ણ ચૂકવણી કરી હોય, તો તે દાવેદાર પાસેથી રિફંડ કરવામાં આવશે નહીં પરંતુ વીમા કંપની દ્વારા માલિકો પાસેથી વસૂલ કરવાપાત્ર છે. જો દાવેદારો દ્વારા કોઈપણ જામીનગીરી આપીને રકમ પાછી ખેંચી લેવામાં આવી હોય, તો સદર જામીનગીરી મુક્ત કરવામાં આવશે. જો દાવેદાર દ્વારા કોઈ ચૂકવણી અથવા આંશિક ચૂકવણી કરવામાં આવી ન હોય, તો અમે વાહનના માલિકોને આજથી ત્રણ મહિનાની મુદતની અંદર દાવેદારને વળતર ચૂકવવાનો નિર્દેશ આપીએ છીએ. તે મુજબ પ્રથમ શ્રેણીના કેસોનો નિકાલ કરવામાં આવે છે.

આ અમને ત્રીજી શ્રેણીના કેસો તરફ દોરી જાય છે જ્યાં નવા અધિનિયમ હેઠળ તેના ૧૯૯૪ ના સુધારા પછી વીમા કંપનીની જવાબદારી અંગે સમાન પ્રશ્ન ઉઠાવવામાં આવ્યો છે. દાવેદાર માટે રજૂઆત એવી છે કે, ન્યુ ઇન્ડિયા એશ્યોરન્સ કંપની લિ. સતપાલ સિંહ અને અન્ય, [૨૦૦૦] ૧ એસ.સી.સી. ૨૩૭ માં આ કોર્ટના નિર્ણયને ધ્યાનમાં રાખીને અને તેના ૧૯૯૪ ના સુધારાને ધ્યાનમાં રાખીને વીમા કંપની વળતર ચૂકવવા માટે જવાબદાર છે. આ કોર્ટ આ કેસમાં, નવા અધિનિયમની કલમ ૧૪૭(૧)(૧) અને (૨) નું અર્થઘટન કરતી વખતે, વીમા કંપનીને માલિક અને તેના પ્રતિનિધિ બંને માટે તેમજ માલસામાનના વાહનમાં મુસાફરી કરતા મફત મુસાફરો માટે વળતર ચૂકવવા જવાબદાર ઠેરવે છે. આ ત્રીજી શ્રેણીમાં, સદર ઘોષણા છતાં દાવેદારોએ તેમનો દાવો માત્ર માલસામાનના વાહનમાં મુસાફરી કરતા માલિક અથવા તેના

પ્રતિનિધિ માટે મર્યાદિત રાખ્યો છે અને મફત મુસાફર માટે નહીં. ચુંકી સતપાલ સિંહ (સુપ્રા) મફત મુસાફરોને પણ અધિકાર આપે છે, જે આ શ્રેણી હેઠળના કોઈપણ દાવેદાર દ્વારા દાવો કરવામાં આવ્યો નથી, આમ સતપાલ સિંહ (સુપ્રા) માં કાયદાની ઘોષણાને આ શ્રેણી માટે ધ્યાનમાં લેવાની જરૂર નથી, કારણ કે માલિક અને તેના પ્રતિનિધિ માટેના દાવા પર વીમા કંપની માટેના વિદ્વાન વકીલ દ્વારા પણ વિવાદ કરવામાં આવ્યો નથી, તેના ઉપરોક્ત ૧૯૯૪ ના સુધારા પછી, કે વીમા કંપની આવા વ્યક્તિ માટે વળતર ચૂકવવા માટે જવાબદાર છે ભલે તેઓ માલસામાનના વાહનમાં મુસાફરી કરતા હોય. આ નવા અધિનિયમની કલમ ૧૪૭(૧)(બી) ના પેટા-ખંડ (૧) માં ૧૯૯૪ ના સુધારાને ધ્યાનમાં રાખીને છે જેમાં નીચેના શબ્દો લાવવામાં આવ્યા હતા:

".....વાહનમાં લઈ જવામાં આવતા માલના માલિક અથવા તેના અધિકૃત પ્રતિનિધિ સહિત કોઈપણ વ્યક્તિને ઈજા."

આમ કેસોની આ શ્રેણીનો પણ નિકાલ એવી ઘોષણા કરીને કરવામાં આવે છે કે એવા કિસ્સાઓમાં આપવામાં આવેલ વળતર જ્યાં માલસામાનના વાહનમાં મુસાફરી કરનારા મૃતક અથવા ઘાયલ વ્યક્તિઓ માલિક અથવા તેના અધિકૃત પ્રતિનિધિ હતા, ત્યાં વીમા કંપની વળતર ચૂકવવા માટે જવાબદાર છે. ચૂકવેલ ન હોય તેવું કોઈપણ વળતર અથવા તેનો ભાગ આ હુકમના આઠ અઠવાડિયાની અંદર વીમા કંપની દ્વારા દાવેદારને ચૂકવવામાં આવશે. જામીનગીરી આપવા પર

વીમા કંપની દ્વારા જમા કરવામાં આવેલ રકમ દાવેદાર દ્વારા પાછી ખેંચી લેવા પર, આવી જામીનગીરી મુક્ત કરવામાં આવે છે.

વીમા કંપની માટે હાજર થયેલા વિદ્વાન વકીલે રજૂઆત કરી છે કે ભલે વીમા કંપની માલિક અથવા અધિકૃત પ્રતિનિધિના કાનૂની વારસદારોને ચૂકવણી કરવા માટે જવાબદાર હોય, પ્રશ્ન એ છે કે, શું મુસાફરી કરનારાઓ ખરેખર માલના માલિકો હતા કે નહીં? અમારા સુવિચારિત મતે આ હકીકતનો પ્રશ્ન છે જેના પર અમારે ધ્યાન આપવાની જરૂર નથી. માત્ર એવા કિસ્સાઓમાં જ કે જ્યાં ટ્રિબ્યુનલ દ્વારા નોંધવામાં આવે છે કે તેઓ માલિકો ન હતા તો જ વીમા કંપની સફળ થઈ શકે છે કે તેઓ ચૂકવણી કરવા માટે જવાબદાર નથી. કોઈપણ સંજોગોમાં જો વીમા કંપનીએ આવો કોઈ મુદ્દો ઉઠાવ્યો ન હોય તો તેમને હવે તે ઉઠાવવાની મંજૂરી આપી શકાય નહીં. જ્યાં સુધી આવો મુદ્દો ઉઠાવવામાં ન આવ્યો હોય, દલીલમાં પાયો નાખવામાં ન આવ્યો હોય અને જો ટ્રિબ્યુનલ દ્વારા નિર્ણય લેવામાં ન આવ્યો હોય, ત્યારબાદ જો હાઈકોર્ટ સમક્ષ કોઈ કારણ ઉઠાવવામાં આવે છતાં નિર્ણય લેવામાં ન આવે તો કેસને રિમાન્ડ કરવાની શક્યતા હોઈ શકે છે અન્યથા તેને ઉઠાવવાની મંજૂરી આપી શકાય નહીં. ઉપરોક્ત માટે લાયક ઠરવા માટે અમને આમાંના કોઈપણ કિસ્સામાં બતાવવામાં આવ્યું નથી. તે મુજબ અમે ત્રીજી શ્રેણી હેઠળ આવતા આ કેસોનો નિકાલ કરીએ છીએ, એવી ઘોષણા કરીને કે વીમા કંપની માલસામાનના વાહનમાં મુસાફરી કરતા મૃતક અથવા ઘાયલ વ્યક્તિઓ, જેઓ કાં તો માલિક અથવા તેના પ્રતિનિધિઓ હતા,

તેમના માટે વળતર ચૂકવવા માટે જવાબદાર છે. આ અપીલોનો તે મુજબ નિકાલ કરવામાં આવે છે.

એન.જે. અપીલોનો નિકાલ કરવામાં આવેલ.

This judgment has been translated using an AI-assisted translation tool.

=====

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.